

Laxeldisleyfin og fjárfestingar Íslendinga

Eftir Valdimar Inga Gunnarsson

Ítrekað kemur fram í viðtölum við íslenska leppa erlendra fjárfesta að gengið hafi verið á milli manna hér á landi, til að fá þá til að fjárfesta í laxeldisfyrirtækjum, án árangurs. Mikilvægt er að hafa í huga að fjárfestum voru boðnir ólíkir valkostir, allt eftir tíma-
setningu tilboðanna:

a) *Fjárfesta í rekstri:* Fyrir stefnumótun starfshóps sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra í fiskeldi, sem gefin var út 2017, var fjárfestum boðið að fjárfesta í rekstrinum.

b) *Fjárfesta í eldisleyfum:* Eftir stefnumótunina, og ekki minnst eftir að lög um fiskeldi voru samþykkt á árinu 2019, var fjárfestum aðallega boðið að fjárfesta í eldisleyfum.

Það var á árinu 2016 og jafnvel fyrir að íslenskir leppar byrjuðu að skoða þann möguleika að gera eldisleyfin að verðmætum, með því að skrá laxeldisfyrirtækin á erlendan hlutabréfamarkað. Fram til 2016/2017 fengu íslenskir fjárfestar því boð um að fjárfesta í rekstri laxeldisfyrirtækja, en þar var um allt aðra arðsemi að ræða en síðar.

Valdimar Ingi Gunnarsson

Fulltrúar LF?

Til að tryggja farveginn inn á erlendan hlutabréfamarkað og gera mögulegt að fá hækkun í hafi á verðmætum eldisleyfa, komu stjórnarformenn Arnarlax og Fiskeldis Austfjarða sér í opinberan starfshóp sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra um stefnumótun í fiskeldi, sem fulltrúar

Landssambands fiskeldisstöðva (LF). Í reynd yfirtóku þeir félagið til að ná fram sínum markmiðum. Stjórnarformennirnir voru skipaðir fulltrúar í stefnumótunarhópnum í desember 2016. Þeir sátu í umboði LF en ekkert fréttist af þeirra vinnu fyrir en um vorið, þegar þrýst var á um að fá upplýsingar um framgang og stöðu mála. Rítaðar voru fundargerðir, misjafnlega ítarlegar, en þó kemur þar ýmislegt áhugavert fram.

Þriðja fundargerð

Stjórnarformennirnir voru með glærुकynningar á þriðja fundi starfshópsins, þann 27. janúar 2017. Í fundargerð kom m.a. fram í umræðunni: „*hvort þrýstingur á stækkun á Íslandi væri drifinn áfram af fjárfestum. Jafnframt var rætt um hækkun á verði og*

» Hér er vitnað í fundargerð opinbers stefnumótunarhóps. Í árslok 2021 voru verðmæti eldisleyfa Arnarlax um 40 milljarðar króna.

verðmat fyrirtækja“. Höfundur hefur fengið afhentar allar fundargerðir stefnumótunarhópsins frá ráðuneytinu og hefur kallað eftir frekari upplýsingum, m.a. glærुकynningum stjórnarformanna. Þær hafa ekki fengist, þar sem glærurnar eru ekki gögn sem voru unnin af ráðuneytinu eða fyrir það. Því eru þær ekki aðgengilegar.

Fimmta fundargerð

Á fundi þann 10. febrúar 2017 var rætt um fjármögnun í laxeldi. M.a. kom þar fram að stefnt væri á markað; „*KÓ greindi frá að tímarammi á skráningu Arnarlax væri sumarið 2018*“ en skammtstófin stendur fyrir Kjartan Ólafsson, stjórnarformann fyrirtækisins. Jafnframt veltu fundargestir fyrir sér verðmæti fyrirtækisins. Í fundargerðinni segir: „*KÓ svaraði að markaðurinn mæti það hugsanlega á tug milljarða*“. Ágæti lesandi. Hér er vitnað í fundargerð

opinbers stefnumótunarhóps. Í árslok 2021 voru verðmæti eldisleyfa Arnarlax um 40 milljarðar króna.

Sautjándi fundargerð

Ekkert er að finna í fundargerðum hópsins, sem tengist umræðu um erlenda hlutabréfamarkaði, fyrir en í fundargerð frá 14. júlí 2017, þegar Hafrannsóknastofnun kynnti áhættumat vegna erfðablöndunar fyrir stefnumótunarhópnum. Áhættumatinu var ætlað að vera úthlutunarkerfi fyrir eldi á frjóum laxi. Fundurinn hjá stefnumótunarhópnum hófst klukkan 9 og var slitið klukkan 12. Í niðurstöðum fundargerðar kemur fram:

„*Ákveðið að nefndarmenn fái sendar glærur og áhættumatskýrslu eftir kl. 14 þegar hlutabréfamarkaður í Noregi hefur lokað*“. Af hverju þetta er sagt og hvort íslenskir leppar hafi verið komnir í samskipti við hlutabréfamarkað í Noregi á þessum tímamarki, liggja ekki fyrir upplýsingar um.

Stefnumótunin opnaði leiðina

Í skýrslu starfshóps sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra um stefnumótun í fiskeldi, sem gefin var út þann 21. ágúst 2017, var leiðin vörðuð inn á erlendan hlutabréfamarkað. Leiðin var síðan fest í sessi með útgáfu laga

um fiskeldi á árinu 2019. Í meginatriðum voru það norskir aðilar sem fjárfestu í laxeldisfyrirtækjunum á árunum 2016/2017, þar til félögin fóru á erlendan hlutabréfamarkað. Arnarlax fór inn á erlendan hlutabréfamarkað á árinu 2019, Fiskeldi Austfjarða 2020 og Arctic Fish 2021. Norðmenn skildu verðmæti eldisleyfanna og gerðu sér grein fyrir því að hægt væri að ná miklum ávinningi með því að koma laxeldisfyrirtækjunum á erlendan markað. Á þessum tímamarki var ekki þörf á íslenskum fjárfestum, nema til að bæta mynd fyrirtækjanna út á við, s.s. að fá lífeyrissjóði að borðinu, rétt áður en félögin fóru á markað.

Að lokum

Í athugasemdum höfundar við fiskeldisfrumvarpið á árinu 2019 var bent á að íslenskir leppar gætu verið búnir að selja og taka út sinn ávinning, áður en það reyndi á rekstrarforsendum laxeldisfyrirtækjanna. Staðan nú er sú að margir íslenskir leppar og frumkvöðlar eru búnir að selja öll eða stærstan hluta sinna hlutabréfa. Í sumum tilvikum hafa þeir meira en tífaldað það sem upphaflega var lagt í félögin.

Höfundur er sjávarútvegsfræðingur og hefur m.a. unnið við ýmis mál tengd fiskeldi í rúm þrjátíu ár. valdimar@sjavarutvegur.is